

Recenzja rozprawy doktorskiej

Autor rozprawy: Ks. mgr lic. Rafał Kubiak

Temat rozprawy: *Realizacja powołania do świętości w życiu błogosławionej Marii Euthymii Üffig (1914-1955)*, Lublin 2024, ss. 243

Promotor: O. prof. dr hab. Andrzej Derdziuk OFMCap

Bardzo dziękuję Radzie Instytutu Nauk Teologicznych Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II za powołanie mnie na recenzenta rozprawy doktorskiej ks. mgr lic. Rafała Kubiaka pt. *Realizacja powołania do świętości w życiu błogosławionej Marii Euthymii Üffig (1914-1955)*, Lublin 2024, ss. 243 napisanej pod kierunkiem ojca profesora doktora habilitowanego Andrzeja Derdziuka.

Należy sądzić, że ks. mgr lic. Rafał Kubiak został bardzo dobrze przygotowany do realizacji tematu niniejszej rozprawy doktorskiej. Pełni on bowiem od kilku lat posługę kapłańską w ojczyźnie błogosławionej Marii Euthymii Üffig, zna dobrze język niemiecki, interesował się w sposób szczególny bohaterką swojej rozprawy doktorskiej co wykazał wcześniejszymi publikacjami. Ponadto swoją rozprawę napisał u znanego i cenionego promotora.

Przejdźmy teraz do recenzowanej rozprawy doktorskiej. Jeśli chodzi o tytuł rozprawy: *Realizacja powołania do świętości w życiu błogosławionej Marii Euthymii Üffig (1914-1955)* (s. 1) to wydaje mi się, że można by go jeszcze bardziej uściślić, mianowicie: *Realizacja powołania do świętości w życiu błogosławionej siostry Marii Euthymii Üffig (1914-1955) ze Zgromadzenia Sióstr św. Klemensa* bowiem o tym, że Maria Euthymia Üffig była siostrą zakonną dowiadujemy się w niniejszej dysertacji najpierw ze spisu treści (s. 5), a potem dopiero ze wstępu, na s. 11.

Po stronie tytułowej w języku polskim (s. 1), na s. 3 mamy w języku niemieckim informacje dotyczące tytułu rozprawy i promotora. Następnie na stronicach od 5 do 6 został umieszczony **spis treści**. Został on wykonany właściwie, stronice są w nim dokładnie podane w stosunku do treści dysertacji. Zawiera w kolejności: wykaz skrótów, wstęp, pięć rozdziałów, zakończenie, wykaz bibliografii, spis ilustracji, dokumentację fotograficzną, streszczenie w języku polskim, angielskim i niemieckim oraz oświadczenie autora rozprawy doktorskiej.

Wykaz skrótów (s. 7 - 9) jest dobrze wykonany. Zawiera trzydzieści cztery skróty uporządkowane alfabetycznie, związane z opracowywaną tematyką. Z tego zestawienia

widać, że ks. Kubiak zdecydował się nie umieszczać w swoim wykazie skrótów powszechnie stosowanych w dysertacjach naukowych.

Wstęp (s. 11 - 14) jest dobrze napisany (jeden błąd na s. 13, wiersz 15 od góry) i skonstruowany. Zawiera wszystkie związane z nim elementy. Jest tam więc odpowiednie wprowadzenie (s. 11). Z kolei ks. Kubiak podaje, że celem jego badań „jest analiza życia oraz postaw moralnych niemieckiej siostry zakonnej - Marii Euthymii Üffing” (s. 11). Następnie stwierdził dobitnie, że „jak do tej pory nikt nie opracował w sposób naukowy zagadnienia drogi świętości Marii Euthymii Üffing. Dotychczas ukazało się zaledwie kilka prac omawiających tylko niektóre aspekty jej życia i działalności, na temat których wydano broszury, eseje i artykuły prasowe oraz kilka książek” (s. 12). Potem ks. Kubiak przedstawia metodę i źródła (s. 12). Następnie obszernie przedstawiony jest podział dysertacji (s. 13 - 14).

Trzon dysertacji ks. Rafała Kubiaka **stanowi pięć rozdziałów** (s. 15 – 189). Poszczególne rozdziały nie są proporcjonalne względem siebie. Doktorant przedstawia w nich diecezję Münster, Zgromadzenie Sióstr św. Klemensa w Münster, oraz w różnych aspektach moralnych postaci bł. s. Marii Euthymii Üffing (1914-1955).

Rozdział pierwszy jest dobrze napisany. Nosi on tytuł: *Zarys dziejów diecezji monasterskiej*. Liczy 27 stron (s. od 15 do 41). Składa się z wprowadzenia i sześciu paragrafów. Po wprowadzeniu (s. od 15 do 17), w paragrafie pierwszym Ks. Kubiak przedstawia *Powstanie diecezji monasterskiej* (s. od 17 do 19). W paragrafie drugim *Organizacja misyjna na terytorium diecezji monasterskiej* (s. od 19 do 22) zastanowiło mnie szczególnie takie sformułowanie, cytuję: „W miejscowości Buer w latach 1880 – 1920 wybudowano aż 130 kościołów oraz erygowano 53 duszpasterstwa parafialne” (s. 22). Proszę Księdza Doktoranta o komentarz do tego sformułowania. Trzeci paragraf nosi tytuł: *Troska o formację duchowieństwa* (s. od 22 do 25). W kolejnym *Zakony i zgromadzenia zakonne* (s. od 25 do 30) Ksiądz Doktorant zastosował termin „Bellum triennale” (s. 27) – proszę powiedzieć jak się go tłumaczy na język polski. Kolejne paragrafy to: *Kościół katolicki w okresie narodowego socjalizmu* (s. od 30 do 36) i ostatni szósty: *Stosunek biskupa ordynariusza diecezji münsterskiej bł. Klemensa von Galena do nazizmu* (s. od 36 do 41). Drobne błędy literowe zauważyłem na stronicach: 31, 32, 37, 38, 39. W tym rozdziale znajdują się 103 przypisy. Rozdział został napisany przede wszystkim na podstawie opracowań.

Poprawnie został napisany **rozdział drugi** *Powstanie i rozwój Zgromadzenia Sióstr Świętego Klemensa w Münster*, który ma w całości 20 stron (s. od 43 do 62) i składa się ze wstępu (s. od 43 do 44) oraz trzech paragrafów. Jeśli chodzi o pierwszy z nich noszący tytuł: *Erygowanie domu zakonnego sióstr św. Klemensa 1808 – 1850* (s. od 44 do 54) to proszę tutaj

Księdza Doktoranta o komentarz do przedstawionego tam zdania: „Ponadto odwoływał on się [chodzi tutaj o św. Wincentego a Paulo] też do praktyki rozmyślania, natomiast ożywienie życia sakramentalnego w jego przypadku nastąpiło dzięki podkreśleniu roli sakramentów pokuty oraz pojednania” (s. 45). Drugi paragraf *Rozwój zgromadzenia w latach 1951 – 1900* umieszczono na stronicach od 54 do 57, a trzeci *Ekspansja zgromadzenia w latach 1901 – 1933* na stronicach od 58 do 62. Rozdział napisany został w oparciu o opracowania, do których odnosi się 75 przypisów. Drobne błędy literowe zauważyłem na stronicach: 58, 59.

Rozdział trzeci nosi tytuł: *Sylwetka duchowa siostry Marii Euthymii Üffing* (stronice od 63 do 105). Autor przedstawia tutaj po wprowadzeniu (s. od 63 do 64) w czterech rozdziałach najpierw *Okres dzieciństwa i formacji zakonnej* (s. od 64 do 75). Następnie przedstawiona została jej *Posługa w szpitalu* (s. od 75 do 82) oraz *Choroba i śmierć* (s. od 82 do 84). Do tego momentu w mojej opinii rozdział ten został napisany dobrze. Jednak ostatni paragraf *Świętość życia* (s. od 85 do 105) wzbudził we mnie pewne wątpliwości. Wydaje mi się bowiem, że przedstawione tutaj w pierwszej bardzo obszernej części paragrafu teoretyczne rozważania o świętości, życiu błogosławnym i życiu w świętości (stronica po stronicie od 85 aż do 100) są **chyba jednak za długie**, bowiem dopiero od stronicy 100 jest w tym paragrafie mowa o błogosławionej Marii Euthymii Üffing. Na szczęście Ksiądz Doktorant bardzo roztropnie i mądrze wyjaśnił w ostatnim akapicie tego paragrafu (s. 105) dlaczego ten paragraf właśnie w ten sposób został skonstruowany. Drobne błędy literowe zauważyłem na stronicach: 64, 77, 84. Rozdział został napisany na podstawie opracowań. W rozdziale znalazło się 161 przypisów.

Najobszerniejszy **rozdział czwarty** *Praktyka cnót w życiu siostry Marii Euthymii Üffing* liczy 52 stronice (s. od 107 do 158). Składa się z dłuższego wprowadzenia i trzech paragrafów. We wprowadzeniu (s. od 107 do 114) Ksiądz Doktorant przedstawia rozważania dotyczące cnoty heroicznej „w ujęciu ogólnym oraz w nauce chrześcijańskiej”. W pierwszym paragrafie Autor omawia *Cnoty teologalne* (s. od 114 do 120). Tutaj najpierw na stronicach od 114 do 116 przedstawia ogólne wiadomości dotyczące wiary, nadziei i miłości. Potem poprawnie wypowiada się o wierze (s. od 116 do 118), nadziei (s. od 118 do 119) i miłości (s. od 119 do 120) w życiu Marii Euthymii Üffing. Kolejny paragraf *Cnoty kardynalne* (s. od 120 do 129) został opracowany w sposób inny od pierwszego. Mianowicie każda z czterech cnót z osobna ma najpierw swoje ogólne wprowadzenie, po którym następują wiadomości dotyczące realizacji danej cnoty w życiu Marii Euthymii Üffing. I tak najpierw mamy ogólne wiadomości o cnocie roztropności (s. 121 – 122), a potem dowiadujemy się o tej cnocie w życiu Marii Euthymii Üffing (s. 122 – 123), cnocie sprawiedliwości (odpowiednio s. 123 –

124 i 124 – 125), cnocie męstwa (odpowiednio s. 125 i 125 – 127) i cnocie umiarkowania (odpowiednio s. 127 i 128). Znacznych rozmiarów jest trzeci, ostatni paragraf tego rozdziału *Duchowe oddziaływanie jej przykładu życia* liczący 30 stron (s. od 129 do 158). Ksiądz Doktorant pisze tutaj najpierw ogólnie o procesie beatyfikacyjnym (s. od 129 do 135), następnie przedstawia uroczystości beatyfikacyjne siostry Marii Euthymii Üffing na Placu Świętego Piotra w Rzymie w dniu 7 października 2001 roku (s. od 136 do 144), w dalszej kolejności pisze ogólnie o kulcie świętych i błogosławionych w Kościele katolickim (s. od 144 do 148) i w końcu opisuje istniejące bezpośrednio po śmierci aż do tej pory formy kultu błogosławionej s. Marii Euthymii Üffing (s. od 148 do 158). Rozdział jest oczywiście do przyjęcia o czym mogą świadczyć wszystkie zawarte w nim elementy mądrze i logicznie poukładane. Ucieszyłem się przy tym bardzo, gdyż w tym rozdziale znalazłem wreszcie wiele informacji zaczerpniętych z odpowiednich Archiwów. Wszystkich przypisów jest tutaj 192. W rozdziale znalazłem kilka drobnych błędów: na s. 111, 118, 156, 157.

Piąty rozdział *Postawa moralna Siostry Euthymii Üffing w odpowiedzi na wyzwania ideologii narodowego socjalizmu wobec Sióstr Świętego Klemensa* liczy 31 stron (s. od 159 do 189). Składa się z bardzo krótkiego wprowadzenia (s. 159) i dwóch paragrafów. W pierwszym z nich *Represje ekonomiczne i utrudnienia formalne* (s. od 159 do 178) widzimy jak siostra Euthymia reagowała wobec *Wstrzymania dotacji państwowych* (s. 166 – 169), jak bardzo modliła się i cierpiała duchowo gdy toczyły się *Oskarżenia i procesy sądowe Sióstr świętego Klemensa* (s. 169 – 173). Natomiast *Ustawodawstwo hitlerowskie w sprawie egzaminów pielęgnarskich* (s. 173 – 175) przyjęła spokojnie, czytając „książki, aby dobrze przygotować się do egzaminu pielęgnarskiego” (s. 175). Natomiast *Indoktrynacja pielęgniarek ze zgromadzenia św. Klemensa poprzez obowiązkowe szkolenia* (s. 175 – 178) była przyjmowana przez siostrę Euthymię i pozostałe siostry klementynki z wymuszoną przez świecką władzę koniecznością chociaż próbowały się bronić przed tą indoktrynacją. S. Euthymia nie demonstrowała jednak swojego wzburzenia, ale wiedziała, że i w tej sytuacji trzeba się modlić (s. 178). Drugi paragraf został poświęcony *Kwestiom bioetycznym* (s. od 178 do 189). Tak więc *Ideologii czystości rasy i odnowy biologicznej narodu niemieckiego* (s. 179 – 181) „tylko nieliczni, jak siostra Maria Euthymia, mieli odwagę sprzeciwić się” (s. 181), jak również *Przymusowej sterylizacji* (s. 181 – 184) i *Eutanazji* (s. 185 – 189). W rozdziale naliczyłem 93 przypisy. Niektóre powołują się na źródła archiwalne. Drobne błędy znalazłem na stronach: 159, 160, 175.

Zakończenie dysertacji zostało umieszczone na stronach od 191 do 196. Zostało ono napisane bardzo dobrze. Znalazły się tam więc takie elementy jak krótkie streszczenie całości

pracy (s. od 191 do 194) oraz wnioski badawcze (s. od 194 do 195). Ponadto Ksiądz Doktorant przyznał się też do pewnych mankamentów i ograniczeń, z którymi się zetknął wykonując badania i pisząc swoją dysertację (s. 194). Ksiądz Doktorant, zafascynowany postacią błogosławionej siostry Marii Euthymii Üffing, zachęcił też do dalszych badań naukowych dotyczących błogosławionej siostry Üffing, wskazując na odpowiednie obszary badawcze (s. 194).

Wykaz bibliografii (s. 197 – 214) przedstawia źródła archiwalne przechowywane w Archiwum Sióstr św. Klemensa, Dom Macierzysty, Klosterstraße 85, 48143 Münster (s. 197 – 198), wybrane dokumenty z lat 1933 – 1946 przechowywane w Archiwum diecezji monasterskiej, Georgskommende 19, 48143 Münster (s. 198), jeden dokument z Archiwum Ministerstwa Spraw Zagranicznych w Berlinie (s. 199) oraz kilka archiwaliów z Archiwum Parafialnego Polskiej Misji Katolickiej w Münster, Moltkestraße 11, 48151 Münster (s. 199). W wykazie bibliografii znalazły się także źródła drukowane (s. 199 – 200). Tutaj też na stronicach od 201 do 211 zostały umieszczone opracowania, z których cały szereg pozycji zostało opublikowanych po dwutysięcznym roku. Wykaz bibliografii zamyka zestawienie literatury pomocniczej (s. 212 -214) wykorzystanej w dysertacji.

W dysertacji na stronicach od 215 do 217 umieszczono jeszcze **spis trzydziestu pięciu ilustracji** znajdujących się w niniejszej dysertacji (jedna ilustracja została umieszczona w tekście pracy na s. 73), a po spisie umieszczono trzydzieści cztery ilustracje na s. od 219 do 236. Dysertacja kończy się **trzema streszczeniami**: w języku polskim (s. 237 – 238), angielskim (s. 239 – 240) i niemieckim (s. 241 – 242) oraz oświadczeniem autora rozprawy doktorskiej (s. 243).

Podsumowując niniejszą recenzję pragnę ostatecznie stwierdzić, że tytuł rozprawy doktorskiej, jej układ, zastosowane w pracy piśmiennictwo, cel tej pracy, zastosowane metody badawcze, przedstawione w pracy wyniki badań oraz informacje o ich praktycznym zastosowaniu - całą dysertację doktorską Księdza Rafała Kubiaka oceniam pozytywnie.

Względem tej dysertacji mam jedynie uwagi o charakterze formalnym, a więc sugestie dotyczące kosmetyki i pewnych drobnych niedokładności. Niniejsza rozprawa doktorska Ks. Rafała Kubiaka w sposób oryginalny rozwiązuje zagadnienia, które badał. Dlatego warto ją opublikować w szerszym nakładzie nie tylko w języku polskim, ale także w języku niemieckim i angielskim. Przedstawiona rozprawa sugeruje szeroką i uniwersalną wiedzę teologiczną i historyczną Ks. Rafała Kubiaka oraz jego umiejętność samodzielnego prowadzenia badań naukowych.

Dlatego stawiam wniosek i proszę Najdostojniejszą Radę Naukową Instytutu Nauk Teologicznych Wydziału Teologicznego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, aby ksiądz magister lic. Rafał Kubiak mógł przystąpić do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

ks. Zdzisław Lec
(ks. Zdzisław Lec)

Wrocław, dnia 5 sierpnia 2024 r.